

1. Esélyegyenlőségi előterjesztéshez

2.sz. melléklet

2003. decemberében fogadta el az országgyűlés az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló – azóta már többször módosított – 2003. évi CXXV. törvényt.

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló rendelkezéseket már e törvény megjelenése előtt is megfogalmaztak különböző jogszabályok: az Alkotmány; a Polgári Törvénykönyv; a Munka Törvénykönyve; valamint a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról szóló törvény. Ezek a rendelkezések azonban nélkülözték az egységes fogalomhasználatot, és nem biztosítottak megfelelő eszközöket a jogsértésekkel szemben. Ezért került sor 2003-ban az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőséggel foglalkozó egységes törvény elfogadására.

Az egyenlő bánásmód

Egyenlő bánásmód alatt azt értjük, hogy a törvény hatálya alá tartozó szervezeteknek és intézményeknek tartózkodniuk kell minden olyan intézkedéstől, amely bizonyos tulajdonságaik alapján egyes személyekkel vagy egyes csoportokkal szemben közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést, megtorlást, zaklatást vagy jogellenes elkülönítést eredményez.

Az esélyegyenlőség előmozdítása

Az esélyegyenlőség előmozdítása azt jelenti, hogy az eleve hátrányos helyzetben levő személyek esetében olyan segítő intézkedéseket valósítunk meg, amelyek lehetővé teszik, hogy a helyzetükből fakadó hátrányaikat csökkenteni, illetve megszüntetni lehessen.

Milyen intézményekre terjed ki az egyenlő bánásmódról szóló törvény hatálya?

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény bevezetőjében megfogalmazottak szerint az esélyegyenlőség előmozdítása elsősorban az állam feladata.

A törvény 4. paragrafusa azonban felsorolja azokat az intézményeket, szervezeteket, vállalkozásokat, amelyek kötelesek megtartani az egyenlő bánásmód követelményét. (Látható, hogy ezek között külön nevesítve szerepelnek a közoktatási intézmények.).

Különbféle jogviszonyaik során az egyenlő bánásmód követelményét kötelesek megtartani:

- a) a magyar állam,
- b) a helyi és kisebbségi önkormányzatok, ezek szervei,**
- c) a hatósági jogkört gyakorló szervezetek,
- d) a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek,
- e) a közalapítványok, a köztestületek,
- f) a közszolgáltatást végző szervezetek,

g) a közoktatási és a felsőoktatási intézmények (a továbbiakban együtt: oktatási intézmény),

h) a szociális, gyermekvédelmi gondoskodást, valamint gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó személyek és intézmények,

i) a muzeális intézmények, a könyvtárak, a közművelődési intézmények,

j) az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárak, a magánnyugdíj pénztárak,

k) az egészségügyi ellátást nyújtó szolgáltatók,

l) a pártok, valamint

m) az a)–l) pontok alá nem tartozó költségvetési szervek.

Az egyenlő bánásmód megsértése

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény felsorolja, hogy milyen esetekben sérül az egyenlő bánásmód követelménye. Ezek a következők:

- **közvetlen hátrányos megkülönböztetés** (olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője miatt kedvezőtlenebb bánásmódban részesül más, összehasonlítható helyzetben levő személyhez vagy csoporthoz képest),
- **közvetett hátrányos megkülönböztetés** (az a közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek nem minősülő, látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő rendelkezés, amely meghatározott helyzettel, tulajdonsággal vagy jellemzőkkel rendelkező egyes személyeket vagy csoportokat más, összehasonlítható helyzetben lévő személyhez vagy csoporthoz képest lényegesen nagyobb arányban hátrányosabb helyzetbe hoz),
- **zaklatás** (az emberi méltóságot sértő magatartás),
- **jogellenes elkülönítés** (egyes személyeknek vagy személyek csoportjának másoktól – tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerű indok nélküli – elkülönítése),
- **megtorlás**, (olyan magatartás, mely az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt kifogást emelő, eljárást indító vagy az eljárásban közreműködő személlyel szemben – ezzel összefüggésben – jogséreelmet okoz, jogsérelem okozására irányul vagy azzal fenyeget).
- valamint az ezekre adott utasítás.

Kiket érinthet az egyenlő bánásmód követelményének megsértése?

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény 8. paragrafusa rögzíti azokat a társadalmi csoportokat, amelyeket valamilyen tulajdonságuk miatt érinthet az egyenlő bánásmód követelményének megsértése. Ide tartozik mindazon személy vagy csoport, aki valós vagy vélt

a) neme,

b) faji hovatartozása,

c) bőrszíne,

- d) nemzetisége,
- e) nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozása,
- f) anyanyelve,
- g) fogyatékosága,
- h) egészségi állapota,
- i) vallási vagy világnézeti meggyőződése,
- j) politikai vagy más véleménye,
- k) családi állapota,
- l) anyasága (terhessége) vagy apasága,
- m) szexuális irányultsága,
- n) nemi identitása,
- o) életkora,
- p) társadalmi származása,
- q) vagyoni helyzete,
- r) foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellege, illetve határozott időtartama,
- s) érdekképviselőhöz való tartozása,
- t) egyéb helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője.

miatt valamilyen hátrányt szenved.

A 362/2004. (XII. 26.) Kormány Rendelet rendelkezései alapján az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését országos hatáskörű közigazgatási szervként az Egyenlő Bánásmód Hatóság ellenőrzi.

Milyen területeken kell érvényesíteni az egyenlő bánásmód követelményét?

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény III. fejezete részletesen felsorolja azokat a területeket, ahol érvényesíteni kell az egyenlő bánásmód követelményét. Ezek a következők:

- foglalkoztatás,
- szociális biztonság és egészségügy,
- lakhatás,
- oktatás és képzés,
- áruk forgalma és szolgáltatások igénybevétele.

E területek közül a közoktatási intézmények vezetőinek három témára különös figyelemmel kell lenniük, hiszen

- az iskolai dolgozók foglalkoztatása,
- a tanulók szociális biztonságának segítése,
- valamint alapfeladatként az oktatás és képzés

az iskolák – és így az igazgatók – mindennapi tevékenységével is összefügg.

Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése a foglalkoztatás területén

A foglalkoztatás területén az egyenlő bánásmód követelményének sérelmét az jelenti, ha a munkáltató a munkavállalóval szemben közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést alkalmaz elsősorban az alábbi esetekben:

- a) a munkához való hozzájutásban, különösen nyilvános álláshirdetésben, a munkára való felvételben, az alkalmazási feltételekben;
- b) a foglalkoztatási jogviszony vagy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesítését megelőző, azt elősegítő eljárással összefüggő rendelkezésben;
- c) a foglalkoztatási jogviszony vagy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesítésében és megszüntetésében;
- d) a munkavégzést megelőzően vagy annak folyamán végzett képzéssel kapcsolatosan;
- e) a munkafeltételek megállapításában és biztosításában;
- f) a foglalkoztatási jogviszony vagy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony alapján járó juttatások, így különösen a munkabér megállapításában és biztosításában;
- g) a tagsággal vagy részvétellel kapcsolatban a munkavállalók szervezeteiben;
- h) az előmeneteli rendszerben;
- i) a kártérítési, valamint a fegyelmi felelősség érvényesítése során.

Nem jelenti azonban az egyenlő bánásmód követelményének megsértését, ha

- a) a munka jellege vagy természete alapján indokolt a dolgozók megkülönböztetése,
- b) vagy ha vallási vagy más világnézeti meggyőződésen, illetve nemzeti vagy etnikai hovatartozáson alapuló, az adott intézmény, szervezet jellegét alapvetően meghatározó szellemiségből közvetlenül adódó, az adott foglalkozási tevékenység tartalma vagy természete miatt indokolt a megkülönböztetés.

Tisztában kell ugyanakkor azzal is lenni, hogy az esélyegyenlőség előmozdításának érdekében törvény, kormányrendelet, illetve kollektív szerződés a munkavállalók meghatározott körére – a foglalkoztatási jogviszonnyal vagy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonnyal összefüggésben – előnyben részesítési kötelezettséget is előírhat.

Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése a szociális biztonság területén

A közoktatási intézményekben a szociális biztonsággal összefüggésben az egyenlő bánásmód követelményét különösen a gyermekvédelmi pénzbeli és természetbeni, valamint személyes gondoskodást nyújtó ellátások igénylése és biztosítása során kell érvényesíteni.

Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése a tanulók védelme területén

Minden pedagógus kötelessége, hogy közreműködjön a tanulók fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében. E feladatokat a nevelőknek a munkaidejük kötelező órájukon túli részében kell ellátniuk. A pedagógusnak ez a munkája a kiemelt munkavégzésért járó kereset-kiegészítéssel is elismerhető.

A pedagógus védelmi tevékenysége három területre terjed ki a gyermek fejlődését veszélyeztető okok **megelőzésére, feltárására, megszüntetésére.**

Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése az oktatás és képzés területén

Az oktatás és képzés területén is érvényesíteni kell az egyenlő bánásmód követelményét, különösen

- a) az oktatásba történő bekapcsolódás feltételeinek meghatározása, a felvételi kérelmek elbírálása,
- b) az oktatás követelményeinek megállapítása és a követelménytámasztás,
- c) a teljesítmények értékelése,
- d) az oktatáshoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása és igénybevétele,
- e) az oktatással összefüggő juttatásokhoz való hozzáférés,
- f) a kollégiumi elhelyezés és ellátás,
- g) az oktatásban megszerezhető tanúsítványok, bizonyítványok, oklevelek kiadása,
- h) a pályaválasztási tanácsadáshoz való hozzáférés, valamint
- i) az oktatásban való részvétellel összefüggő jogviszony megszüntetése során.

2. Jogszabályi háttér

Az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőség előmozdításával kapcsolatos rendelkezések a közoktatási törvényben:

4/A. § (1) A közoktatás szervezésében, irányításában, működtetésében, feladatainak végrehajtásában közreműködők a gyermekkel, tanulóval kapcsolatos döntéseik, intézkedéseik meghozatalakor az egyenlő bánásmód követelményét kötelesek megtartani.

(2) Az egyenlő bánásmód követelménye alapján a közoktatásban minden gyermeknek, tanulónak joga, hogy vele összehasonlítható helyzetben levő más személyekkel azonos feltételek szerint részesüljön velük azonos színvonalú ellátásban.

(3) Az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének következményeit orvosolni kell, amely azonban nem járhat más gyermek, tanuló jogainak megsértésével,

csorbításával.

(4) Az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének orvoslására az e törvényben szabályozott eljárás keretében kerülhet sor. Az e törvényben szabályozott eljárás lefolytatása – függetlenül annak eredményétől – nem zárja ki a személyhez fűződő jogok bíróság előtt történő érvényesítésének lehetőségét, illetőleg más, a felelősség és jogkövetkezményeinek megállapítására alkalmas eljárás megindítását.

(5) E § alkalmazása során az egyenlő bánásmódról szóló törvény rendelkezéseit is alkalmazni kell.

11. § (2) A szakközépiskola és a szakiskola tanulóját a szakképzési évfolyamokon folyó gyakorlati képzés keretében az érdekvédelem és a munkavédelem tekintetében megilletik mindazok a jogok, amelyeket a Munka Törvénykönyve biztosít a munkavállalók részére [Mt. 18. §, 19. §, 21. §, 22. § (1)–(2) bekezdés, 24. § (1) bekezdés, 26–27. §, 102. § (2) bekezdés és a (3) bekezdésének b)–c) pontja]. A tanuló foglalkoztatására – a szakképzésről szóló törvény eltérő rendelkezésének hiányában – alkalmazni kell továbbá a Munka Törvénykönyve 104. §-ának (1)–(4) bekezdését, 124. §-ának (1) bekezdését, 125. §-ának (1)–(2) bekezdését, 129/A. §-ának (2)–(6) bekezdését, valamint a munkavédelemre vonatkozó jogszabályokat. **A tanulószerveződés megkötésekor, az abból eredő jogok és kötelezettségek teljesítésekor az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani.** A tanuló a gyakorlati képzéssel kapcsolatos igényeinek érvényesítése érdekében – a munkaügyi jogvitára vonatkozó rendelkezések szerint (Mt. 199–202. §) – jogvitát kezdeményezhet. E rendelkezések alkalmazásában munkavállalón a tanulót, munkáltatón a gyakorlati képzés szervezőjét, munkaviszonyon a tanulói jogviszonyt, szakszervezeten a tanulói szakszervezetet kell érteni.

84. § (7) A fenntartói irányítás, illetőleg az intézményi hatáskörben hozott, az egyenlő bánásmód követelményét sértő, illetve a gyermek mindenek felett álló érdekével ellentétes döntés semmis. A semmis döntés érvénytelenségére bárki határidő nélkül hivatkozhat.

85. § (4) A helyi önkormányzat önállóan vagy más helyi önkormányzattal közösen köteles a közoktatási feladatai megszervezéséhez szükséges önkormányzati döntéshozatalkészítést szolgáló feladat-ellátási, intézményhálózat-működtetési és -fejlesztési tervet (a továbbiakban: önkormányzati intézkedési terv) készíteni. Az önkormányzati intézkedési tervnek figyelembe kell vennie a fővárosi, megyei fejlesztési tervet. Az önkormányzati intézkedési tervnek tartalmaznia kell, hogy az önkormányzat a kötelező feladatait milyen módon látja el, illetőleg milyen nem kötelező feladatokat kíván a helyi önkormányzat ellátni. Tartalmaznia kell továbbá az intézményrendszer működtetésével, fenntartásával, fejlesztésével, átszervezésével összefüggő elképzeléseket. **Az önkormányzati intézkedési tervnek tartalmaznia kell a gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedéseket.** Az intézkedési terv elkészítésekor be kell szerezni – a nemzeti, etnikai kisebbséget érintő kérdésekben – a települési kisebbségi önkormányzat egyetértését. Az intézkedési terv elkészítéséhez ki kell kérni a településen működő közoktatási intézmények vezetőinek, továbbá a szülői és diákszervezetek, a nem állami, nem önkormányzati intézményfenntartók, a települési

szintű szakszervezetek, – ha nem működik települési kisebbségi önkormányzat – az érdekelt országos kisebbségi önkormányzat véleményét. A helyi önkormányzat a helyi intézkedési terv végrehajtását legalább kétévenként értékeli és szükség szerint felülvizsgálja. A helyi önkormányzat az e törvény 103. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján vizsgálja, hogy a nevelési, illetve pedagógiai program megfelel-e az önkormányzati intézkedési tervben foglaltaknak. Nem kell a helyi önkormányzatnak intézkedési tervet készítenie, ha tagja a többcélú kistérségi társulásnak, feltéve, hogy a többcélú kistérségi társulás önálló intézkedési terve – települések szerinti bontásban – tartalmazza mindazt, amit az önkormányzati intézkedési tervnek tartalmaznia kell.

95/A § (4) Az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont hatósági ellenőrzés keretében vizsgálja a nevelési-oktatási intézményekben az alkalmazási feltételekre, a kötelező tanügyi dokumentumok vezetésére, és valódiságára, a maximális osztály-, csoportlétszáma, a gyermek- és tanulói balesetvédelemre, a tanulói óraterhelésre, az egyenlő bánásmód követelményeire, az állami vizsga megszervezésére, lebonyolítására, a nem helyi önkormányzati intézményfenntartók költségvetési támogatása igénylésére vonatkozó rendelkezésekben és a minimális (kötelező) eszköz- és felszerelési jegyzékben

foglaltak megtartását, továbbá jogszabályban meghatározott körben gyakorolja a szabálysértési hatósági jogköröket.

121. § (1) E törvény alkalmazásában

16. integrációs felkészítés: az esélyt teremtő nevelésnek és oktatásnak az oktatási és kulturális miniszter által kiadott oktatási program alkalmazásával történő **megszervezése**, melyben a szociális helyzetükből és fejlettségükből eredő hátrányok ellensúlyozása céljából részt vevő gyermekek, tanulók a többi gyermekkel, tanulóval együtt, azonos óvodai csoportban, iskolai osztályban, osztálybontás esetén azonos csoportban vesznek részt a foglalkozáson, illetve tanulnak, oly módon, hogy az érintett gyermekeknek, tanulóknak a többi gyermekekhez, tanulókhöz viszonyított aránya nem haladhatja meg a jogszabályban meghatározott mértéket;

b.) A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. Törvény rendelkezései a hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulókkal kapcsolatosan

7. § (1) A tankötelezettség — a szülő választása alapján — iskolába járással vagy magántanulónaként teljesíthető.

(2) Ha az iskola igazgatója vagy a gyámhatóság, illetve a gyermekjóléti szolgálat megítélése szerint a tanulónak hátrányos, hogy tankötelezettségének magántanulónaként tegyen eleget, vagy az így elkezdett tanulmányok befejezésére nem lehet számítani, köteles erről értesíteni a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzat jegyzőjét. A jegyző dönt arról, hogy a tanuló milyen módon teljesítse tankötelezettségét. **Hátrányos helyzetű tanuló** esetén az iskola igazgatójának a döntéséhez be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét.

19. § (7) A pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, tanítása. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy

b) nevelő és oktató tevékenysége során figyelembe vegye a gyermek, tanuló egyéni képességét, tehetségét, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét és fejlettségét, sajátos nevelési igényét, segítse a gyermek, tanuló képességének, tehetségének kibontakozását, illetve bármilyen oknál fogva **hátrányos helyzetben lévő gyermek**, tanuló felzárkózását tanulótársaihoz,

27. § (8) A szakiskolában – a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében – felzárkóztató oktatás szervezhető azoknak a tanulóknak, akik alapfokú iskolai végzettség hiányában kívánnak bekapcsolódni a szakképzésbe. A szülő legkorábban abban az évben kérheti, hogy gyermeke – az általános iskolai tanulmányai folytatása helyett – a következő tanítási évet a felzárkóztató oktatásban kezdhesse meg, amelyben az betölti a tizenötödik életévét. A **hátrányos helyzetű tanuló** esetén az iskola igazgatójának minden esetben be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét, és azt megküldi a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadónak. A felzárkóztató oktatásba bekapcsolódhatnak azok a tanulók is, akik alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, de tanulmányaikat nem kívánják a szakiskola kilencedik évfolyamán megkezdeni, illetve folytatni. Az, aki a felzárkóztató oktatás megkezdésekor a tizenhatodik életévét nem tölti be, a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadó javaslata alapján kapcsolódhat be a felzárkóztató oktatásba.

41. § (6) A nevelési-oktatási intézmény ellátja a tehetségkutatással és tehetséggondozással, a korai tanulási, beilleszkedési nehézségek korrekciójával, a **hátrányos helyzetű gyermekek** felzárkóztatásával, valamint a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat; felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek, tanuló érdekében intézkedést kezdeményez. A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátását a gyermekjóléti szolgálat segíti.

49. § (2) A kollégium pedagógiai programja tartalmazza:

e) a **hátrányos helyzetű tanulóknak** szervezett felzárkóztató, tehetséggondozó, társadalmi beilleszkedést segítő foglalkozások tervét,

52. § (11) Egyéni – egy–három tanuló részére szervezett – foglalkozás tartható

c) az általános iskolában, a középiskolában és szakiskola kilencedik-tizedik évfolyamán a kötelező és a nem kötelező tanórai foglalkozás megszervezésére rendelkezésre álló órakereten felül – a (3) bekezdésben meghatározott – heti kötelező tanórai foglalkozások tizenkettő százalékában a tehetség kibontakoztatása, a **hátrányos helyzetű tanulóknak** felzárkóztatása, illetőleg az első-negyedik évfolyamra járó tanulók eredményes felkészítése céljából.

c.) A 2005 CXLVIII. Törvény alapján:

66. § (2) Az általános iskola – beleértve a kijelölt iskolát is – köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, akinek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye a körzetében található (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító iskola). Ha a településen több általános iskola működik, az egymással határos felvételi körzeteket oly módon kell kialakítani, hogy a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak** az adott körzetben felvehető összes tanköteles tanulóhoz viszonyított aránya az egyes körzetekben egymáshoz viszonyítva legfeljebb huszonöt százalékban térjen el. A fenntartó a szakiskolát és a középiskolát kijelölheti kötelező felvételt biztosító iskolának. A kijelölt iskola [30. § (4) bek.], ha nem kötelező felvételt biztosító iskola, a tanuló felvételét csak helyhiány miatt tagadhatja meg. A nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozó jelentkezőt – ha a felvételi követelményeknek megfelel – a nemzeti vagy etnikai kisebbség nyelvén, illetőleg a nemzeti vagy etnikai kisebbség nyelvén és magyarul tanító iskolába (tagozatra, osztályba, csoportba) fel, illetve át kell venni. Ha az általános iskola a kötelező felvételi kötelezettsége teljesítése után további felvételi, átvételi kérelmeket is teljesíteni tud, köteles előnyben részesíteni azokat, akiknek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye azon a településen található, ahol az iskola székhelye, telephelye található. E körben a **halmozottan hátrányos helyzetű tanuló** felvételét csak helyhiány miatt tagadhatja meg. Ha az általános iskola a kötelező felvételi kötelezettsége teljesítése után további felvételi, átvételi kérelmeket is teljesíteni tud, és valamennyi felvételi kérelmet helyhiány miatt nem tudja teljesíteni, az általános iskola sorsolás útján dönt. A sorsolásra a felvételi kérelmeket benyújtókat meg kell hívni. Sorsolás nélkül is felvehető a **halmozottan hátrányos, vagy sajátos nevelési igényű tanuló**, továbbá az a tanuló, akinek sajátos helyzete indokolja. A sajátos helyzetet a helyi önkormányzat rendeletben állapítja meg.

75. § (1) Megszűnik a tanulói jogviszony

i) ha a tanuló tanulói jogviszonyát – a tanköteles tanuló kivételével – fizetési hátralék miatt az igazgató a szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló eredménytelen felszólítása és a tanuló szociális helyzetének vizsgálata után megszünteti, a megszüntetés tárgyában hozott döntés jogerőre emelkedésének napján. E rendelkezések nem alkalmazhatók, ha a tanuló **hátrányos helyzetű**.

(7) A tanuló kollégiumi tagsága megszűnik

a) az e törvény 68. §-ának (4) bekezdésében meghatározott esetben a tanulói jogviszony megszűnésével, egyébként a tanév végén;

b) a kollégiumból kizáró fegyelmi határozat jogerőre emelkedésével;

c) ha a tanuló kollégiumi tagságát fizetési hátralék miatt az igazgató – a szülő, tanuló eredménytelen felszólítása és a tanuló szociális helyzetének vizsgálata után – megszünteti, a megszűnés tárgyában hozott döntés jogerőre emelkedésének napján;

d) ha a tanuló kollégiumi tagságáról írásban, a szülő egyetértésével lemond, a nyilatkozatban megjelölt napon;

e) ha a tanulót másik kollégium átvette, az átvétel napján.

(8) A (7) bekezdés b)–c) pontjában foglaltakat nem lehet alkalmazni abban az esetben, ha a kollégiumi tagsági viszony fennállása nélkül a tanuló nem tudja teljesíteni tankötelezettségét. Abban az esetben, ha a tanuló felvételére a gyámhatóság intézkedése alapján került sor, a (7) bekezdés c) pontjában meghatározottak nem, a d) pontjában meghatározottak pedig a gyámhatóság egyetértésével alkalmazhatók. A c)

pontban foglaltak a **hátrányos helyzetű tanulók** tekintetében nem alkalmazhatók.

114. § (2) Minden esetben ingyenes a sajátos nevelési igényű tanuló részére az oktatásban való részvétel és a kollégiumi ellátás. A **hátrányos helyzetű tanuló** részére ingyenes a második szakképzettség megszerzése.

117. § (2) A térítési díjat – a fenntartó által meghatározottak szerint – a tanulmányi eredménytől függően csökkenteni kell, azonban – az (1) bekezdés a) pontja kivételével – nem lehet kevesebb egy tanítási évben, mint a feladatellátáshoz biztosított alap normatív hozzájárulás zeneművészeti ág esetén tíz, más művészeti ág esetén húsz százaléka.

E rendelkezés a **hátrányos helyzetű tanulók** tekintetében nem alkalmazható, tőlük térítési díj nem szedhető.

d.) A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet rendelkezései, a hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulókkal kapcsolatosan

39/D. § (1) Az e rendelet 1. §-a (1) bekezdésének b)–c) pontjában felsorolt iskola a tanuló szociális helyzetéből és fejlettségéből eredő hátrányának ellensúlyozása céljából képesség kibontakoztató felkészítést (a továbbiakban: képesség kibontakoztató felkészítés) szervez, melynek keretei között a tanuló egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatása, a fejlődésének elősegítése, tanulási, továbbtanulási esélyének kiegyenlítése, tehetségének kibontakoztatása folyik.

(2) A képesség kibontakoztató felkészítés keretében – a tanuló igényéhez igazodva – oldja meg az iskola

a) a személyiségfejlesztéssel, közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat,

b) a tanulási kudarcnak kitett tanulók fejlesztését segítő programot,

c) a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet.

(3) A képesség kibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók nevelése és oktatása a többi tanulóval együtt, azonos osztályban, csoportban folyik.

(4) A képesség kibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók nevelése és oktatása, tudásának értékelése az oktatási miniszter által – a közoktatási törvény 95. §-a (1) bekezdésének j) pontja alapján – 27480/2003. számú közleménnyel kiadott és az Oktatási Közlöny 2003. évi 20. számában közzétett pedagógiai rendszer alkalmazásával történik.

(5) A képesség kibontakoztató felkészítésben a tanuló a szülő írásban adott – a személyes adatai kezeléséhez való hozzájárulást is tartalmazó – egyetértő nyilatkozata alapján vehet részt, ha – a (6) bekezdésben meghatározott kivétellel – a közoktatási törvény 121. § (1) bekezdésének 14. pontja alapján **halmozottan hátrányos helyzetűnek** minősül.

(6) Az iskola igazgatója felveheti a képesség kibontakoztató felkészítésbe azt a tanulót is, aki nem halmozottan hátrányos helyzetű. Az így felvehető tanulók létszáma azonban nem haladhatja meg az adott osztályba felvett, képesség kibontakoztató

felkészítésben részt vevő tanulók tíz százalékát, tört létszám esetén felfelé kerekítve.

(7) A képesség kibontakoztató felkészítésben részt vevő tanuló – egyéni fejlesztési terv alapján történő – haladását, fejlődését, illetve az ezeket hátráltató okokat az osztályfőnök és az érdekelt pedagógusok legalább három havonta értékelik. Az értékelésre meg kell hívni a tanuló szülőjét, a tanulót, a gyermek- és ifjúságvédelmi felelőst, indokolt esetben a gyermekjóléti szolgálat, a gyámhatóság, illetve a nevelési tanácsadó képviselőjét.

(8) A képesség kibontakoztató felkészítést az intézmény – a közoktatási törvény 95. § (1) bekezdésének i) pontja alapján működő – az Országos Oktatási Integrációs Hálózattal kötött együttműködési megállapodás alapján, a Hálózat szakmai támogatásával látja el.

39/E. § (1) Integrációs felkészítésben vesznek részt azok a képesség kibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók, akik egy osztályba, osztálybontás esetén egy csoportba járnak azokkal a tanulókkal, akik nem vesznek részt a képesség kibontakoztató felkészítésben. Az integrációs felkészítés megszervezése nem járhat együtt a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulók** összevonásával. E rendelkezések alkalmazásában a tanulók összevonását jelenti, ha

a) a településen egy iskola működik, évfolyamonként egy vagy több osztállyal és a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulók** osztályon, osztálybontás esetén csoporton belüli aránya meghaladja az ötven százalékot,

b) a településen több iskola működik, és azok közül bármelyikben a **halmozottan hátrányos helyzetű** valamennyi tanuló létszámának az iskolába járó összes tanuló létszámához viszonyított aránya huszonöt százalékkal magasabb, mint az összes iskolában a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulók** létszámának az összes iskolába járó tanulók létszámához viszonyított aránya,

c) az iskolában évfolyamonként több osztály működik, és évfolyamonként az egyes osztályokban a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulók** létszámának az osztályba járó összes tanuló létszámához viszonyított aránya eltérő az osztályok között, amennyiben ez az eltérés meghaladja a huszonöt százalékot.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában iskola alatt mindig az azonos típusú iskolát kell érteni, beleértve a többcélú intézménynek az iskola típusának megfelelő intézményegységét is.

(3) Az integrációs felkészítés az általános iskola első és ötödik, illetve a szakiskola kilencedik évfolyamain indítható.

(4) Az integrációs felkészítésre egyebekben a 39/D. §-ban foglaltakat kell alkalmazni.

(5) Ha az áthelyezés indokoltsága a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 20. § (4) bekezdésében foglalt felülvizsgálat, illetőleg a 12. § (2) bekezdése alapján kezdeményezett felülvizsgálat eredményeként megszűnt, a kötelező felvételt biztosító, vagy a választott általános iskolába visszahelyezett tanuló nevelése és oktatása tekintetében a 39/D. § (4) bekezdésében foglalt pedagógiai rendszert kell alapul venni.

54. § (7) Az e rendelet 39/E. §-a alapján iskolai oktatás a bevezetés évében első, ötödik és kilencedik évfolyamon indítható. A bevezetés évében integrációs felkészítés indítható akkor is, ha

a) a 39/E. § (1) bekezdésének *a)* pontjában meghatározott esetben a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulók** aránya meghaladja az ötven százalékot, de nem éri el a nyolcvan százalékot,

b) a 39/E. § (1) bekezdés *b)* és *c)* pontjában meghatározott esetben a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulók** arányának eltérése meghaladja a huszonöt százalékot, de nem éri el az ötven százalékot.

(8) A bevezetés évétől az első, ötödik és kilencedik évfolyamokon a (7) bekezdésben meghatározott eltérést évente időarányosan csökkenteni kell oly módon, hogy a bevezetést követő negyedik tanévben indított osztályokban elérjék az előírt arányokat.

(9) Addig az időpontig, ameddig az integrációs felkészítés nem folyik az iskola valamennyi évfolyamán, az e rendelet 39/E. §-a (1) bekezdésének *b)* pontjában meghatározott arányokat csak az érintett évfolyamokra járó tanulók létszáma alapján kell megállapítani.